

KELİME BAŞINDA Y FONEMİNİN DÜŞMESİ: KÂBÛS-NÂME VE TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARI ÖRNEĞİ

Türker Barış BULDUK*

Öz

Ses, dili oluşturan en küçük yapı taşıdır. Sesler bir araya gelerek heceleri ve heceler de birleşerek kelimeleri oluşturur. Seslerdeki değişmeler, düşmeler ya da türemeler kelimenin başında, ortasında ya da sonunda gerçekleşebilir. Bu durum kelimelerin farklı söylenmesine ve zamanla da farklı yazılmasına neden olabilir.

Türkçe, ses değişme, düşme ve türemelerinin gerçekleştiği dillerden biridir. Çünkü Türkçe, kökü çok eski tarihlere dayanan geçmişi boyunca geniş coğrafyalara yayılmış ender dillerden biridir. Bu yayılım ve dilin doğasında bulunan canlı bir varlık olma vasfı, Türkçenin dil özelliklerinin farklılaşmasında temel teşkil etmiştir.

y foneminin kelime başında düşmesi hadisesi Eski Türkçeden bugüne Türkçede karşılaşılan önemli ses hadiselerinden biridir. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ağızlarının dil yapısı bakımından temel dayanağı kabul edilen Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden Kâbûs-nâme'deki kelime başındaki y foneminin düşmesi hadisesi incelenerek, bu hadisenin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yansımaları tespit edilecektir. Ayrıca, y foneminin düştüğü kelimeler Türkiye Türkçesi ağız gruplarında incelenecek ve bu kelimelerin tarihî Türk lehçelerindeki kullanımları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ünsüz düşmesi, y fonemi, Kâbûs-nâme, Türkiye Türkçesi ağızları, Türk lehçeleri.

* Dr. Öğr. Üyesi, Adiyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, tbulduk@adiyaman.edu.tr

OMISSION OF THE PHONEME Y AS AN INITIAL LETTER:

KÂBÛS-NÂME AND SAMPLE OF DIALECT OF TURKEY

TURKISH

Abstract

Sound is the smallest building block that forms the language. The sounds come together and the syllables and syllables combine to form words. Changes, sounds, or distortions in sounds may occur at the beginning, middle, or end of the word. This situation may cause the words to be said differently and may be written differently over time.

Turkish is one of the languages in which sound changes, falls and descents occur. Because Turkish is one of the rare languages of its history, which is rooted in very large geographies. This spread and the inherent nature of language, being a living entity, has been the basis for the differentiation of the language characteristics of Turkish.

The story of the fall of the beginning of the word phoneme is one of the important sound events encountered in Turkish from the old Turkish to the present. In this study, Turkey Turkish examining the fall event of mainstay accepted Old Anatolian Turkish period monuments from years at the beginning of words in Kâbûs-nâme phoneme in terms of language structure of the mouth, are reflected in these events in Turkey Turkish dialects will be determined. In addition, half of the phoneme words that fall to be examined in Turkey Turkish dialects group and will focus on the use of this word in the historical Turkish dialects.

Keywords: *Initial consonant omission, the phoneme y, Kâbûs-nâme, dialects of Turkey Turkish, Turkish patois.*

1. GİRİŞ

y fonemi dilin ucunun veya orta tarafının ön damağa teması veya yaklaşması ile oluşur. Bu sesin teşekkülü esnasında dilin durumu ı vokalininkine yakındır. Bu nedenle vokale en yakın konsonant olarak y kabul edilir ve kendisine yarı vokal de denir (Ergin, 2003: 47).

y fonemi Türkçenin aslî seslerindedir ve Eski Türkçede b-,ç-, k-, s-, t- ile birlikte kelime başlatabilen 6 ünsüzden biridir. Gabain, Eski Türkçede ön sestey b, ç, t, k

ve *k*, *m* (seyrek), *n* (daha seyrek), *s* ve *y* ünsüzlerinin bulunduğunu belirtir (Gabain, 2000: 38). Köktürk ve Uygur dönemi metinlerinde *y* foneminin kelime başında sağlam bir şekilde bulunduğu görülmektedir:

<u>Orh. T.</u>	<u>Es. Uyg. Türkçesi</u>
yablak	yablağ / yavlağ
yagı	yağı
yarlıka-	yarlıka-
yılan	yılan
yorıt-	yorıt-
yükün- (Tekin, 2000: 257-260).	yükün- (Caferoğlu, 2015: 278-308).

y fonemi Türkçenin tarihî lehçelerinde farklı biçimlerde kullanılmıştır. Kimi lehçelerde kelime başındaki *y* fonemi değişikliğe uğramış (*y* > *c*= Kırız, Kazan Tatarcası; *y* > *j*= Kazan ve Karakalpak dilleri; *y* > *ç*=Hakas, Tuva, Şor dilleri vb.); kimi lehçelerde ise varlığını korumuştur (Türkiye Türkçesi, Gagauzca, Özbekçe, Nogayca, Türkmence vb.). *y* foneminin Azerbaycan Türkçesindeki durumu ise farklıdır ve kelime başındaki *y* foneminin kapalı ünlülerin yanında düştüğü görülür: Azeri Türkçesi *il*, fakat Türkiye Türkçesi *yıl*, Tatarca *yıl*, Kumukça *yıl* vb.; Azeri Türkçesi *ilan*, fakat Türkiye Türkçesi *yılan*, Kumukça *yılan*, Nogayca *yılan* vb.; Azeri Türkçesi *ürek*, fakat Türkiye Türkçesi *yürek*, Tatarca *yörek*, Kumukça *yürek* vb.; Azeri Türkçesi *üzük*, fakat Türkiye Türkçesi *yüzük* (Serebrennikov ve Gadjieva, 2011: 61). Azerbaycan Türkçesindeki bu ses hadisesine Türkiye

Türkçesinin özellikle doğu grubu ağızlarında, Azerbaycan'a coğrafi yakınlık nedeniyle, sıklıkla rastlanmaktadır.

Gülsevin, bu ses hadisesi ile ilgili olarak söz konusu kelimelerin (*ırak / yırak, igit / yigit, üzüm / yüzüm*) ilk hece ünlülerinin dar-düz (*ı, i*) ünlüler olduğunu, bu ünlülerin y ünsüzü ile birbirine çok yakın sesler olduğunu ve buna bağlı olarak *ı, i* ile başlayan bir kelimedede *y-* türeyebildiği gibi; *y-* ile başlayan bir kelimenin kök ünlüsü *ı, i* seslerinden biri ise baştaki ünsüzün düşebileceğini ifade etmektedir. Ayrıca *y* foneminin kelime başındaki kullanımında bir türeme mi yoksa düşme mi olduğunu tespit edebilmek için bu kelimelerin yaşayan lehçelerdeki karşılıklarına bakılması gerektiğini belirtmiştir (Gülsevin, 2005: 208-209).

Banguoğlu, *y* foneminin kelime başında türediğini savunur ve sesli ile başlayan bazı kelimelerin önlerinde bir yarım sesli yani *y* fonemini türettiğini ifade eder: *ılan > yılan, ılduz > yıldız, ılkı > yılkı, ıpar > yıpar, ırak > yırak, tumak > yutmak* gibi (Banguoğlu, 20001: 67).

Deny ise *y* foneminin tarihî süreç içerisinde yutulduğu fikrindedir ve *ip (yıp), iğne, in, inci (incü), irak, ılkı* veya *yılkı, ılı-, ılık, iğren- (yigren-); inci-t- (yüncü-t-)* ve *incik (yüncük), ısı- (yası-)* kelimelerinin hepsinin başında eskiden *y* fonemi olduğunu savunmaktadır (Deny, 2011: 123).

İNCELEME

Türkiye Türkçesi ağızları, tarihî gelişim sürecinde Oğuzcanın son halkasını oluşturmaktadır ve bu ağızların dil yapısı bakımından temel dayanağı Eski Anadolu Türkçesidir. Bu çalışmada, Türkiye Türkçesi ağızlarında da rastlanılan bir ses hadisesini ortaya koyabilmek amacıyla bu ağızların temel dayanağını oluşturan Eski Anadolu Türkçesi döneminden Kâbûs-nâme eseri örneklem olarak alınacaktır. Bu eserde tespit ettiğimiz kelimelerle Türkiye Türkçesi ağızlarında ve

Derleme Sözlüğü'nde tespit ettiğimiz kelimelerin tarihî lehçelerdeki karşılıkları ve yaşayan lehçelerden Kırgızca, Kazakça ve Özbekçedeki kullanımları verilecektir. Çalışmada ölçünlü yazı dilimizde kelime başında y'li kullanılıp ağızlarda, Derleme Sözlüğü'nde ve Kâbûs-nâme eserinde y'siz kullanılan kelimeler esas alınacaktır. Bu kelimelerin ilk kullanımlarına değinilecek ve böylelikle bu kelimelerin başındaki y foneminde bir türeme mi yoksa düşme mi olduğu üzerinde durulacaktır.

1.1. Kâbûs-nâme Eserinde Kelime Başında y Foneminin Düşmesi:

Kâbûs-nâme, Keykavus bin İskender'in 1082 yılında oğlu Gîlân Şah için kaleme aldığı nasihatnâme-siyasetnâme türünde Farsça bir eserdir. Kırk dört bölümden oluşan bu kitap; satranç oynamak, yıkanmak, av avlamak, top oynamak, cariye ve köle almak, at cinsleri, tıp, astroloji, hendese vb. ilimlere vâkıf olmak gibi hayatın her alanında kullanılabilen yararlı ve gerekli birtakım bilgileri içermektedir (Doğan, 2016: 9).

Fars edebiyatının temel eserlerinden biri olan Kâbûs-nâme, Eski Anadolu Türkçesi döneminde farklı mütercimler tarafından altı kez Türkçeye tercüme edilmiştir. Bu çalışmada devrinin önde gelen şahsiyetlerinden Şeyhoğlu Sadrettin'in çevirisi üzerinde durularak bu eserde kelime başındaki y foneminin düştüğü kelimeler, içinde geçtiği cümle ile birlikte verilmiştir:

igitlik: Kâbûs-nâme eserinde bu kelime 4 defa kullanılmıştır. Kelimenin *yigitlik* şeklinde kullanımına da incelediğimiz metinde 6 defa rastlanmıştır.

“Toğuzuncı bāb, pārlıkde ve igitliktedür.” (3b/11).

igit: Metinde *igit* kelimesi 12 defa; aynı kelime *yigit* şeklinde 20 defa kullanılmıştır.

“Eyitti: Ey oğul! Her çend ki yigitsin, ‘aql kocası ol. İgit degülsin demezem; lîkin igitlikde kendözün derşür.” (23b/15).

“Kocalıkda igit dirliğin dirilmeyeler; nête ki yigitlikde koca dirliğin dirilmezler.” (24b/15).

“Hoca Bū Bekr-i Kūhüstānī igid-idi.” (82a/08).

igirmi: Metinde bu kelimeye 10 yerde rastlanmaktadır. Aynı kelime *yigirmi* şeklinde 24 defa kullanılmıştır.

“İgirmi yêdinci bāb, oğlan beslemegi bildürür.” (4a/08).

“İgirmi ikinci: Andan utanmaz kişi olmaya ki da’vîsinde yalan çıka.” (22b/03).

ılduz: Metinde *ılduz* kelimesi 7 defa kullanılmıştır.

“Andan aya bak, ay burcına bak ve aña ulaşan ılduza bak.” (74b/09).

ılduzsuz: Kâbûs-nâme’de bu kelimeye 1 cümlede rastlanılmıştır.

“İlduzsuz cihānda eşer āşikāre êde.” (6a/15).

ılan: Metinde *ılan* kelimesi 1 defa kullanılmıştır.

“Kimseye inanma ki ayruklar eli-y-ile ılan dutmağ gerek.” (70a/05).

ıldır-: *İldir-* fiili metinde 1 cümlede kullanılmıştır.

“Ve eger su saru ola, içinde güneş gibi nesne ola ki ıldırar ola.” (73b/06).

ılkı: Bu kelime metinde 1 cümlede kullanılmıştır.

“Ol kıl ki yüzüz ola, ‘avānlığa ve ılkı dutmağa yarar ola.” (45a/11).

ır / ırla-: Metinde *ır* kelimesi 2 defa; *ırla-* kelimesi ise 3 defa kullanılmıştır. *ırla-* kelimesinin *yırla-* şekline de metinde 1 defa rastlanmıştır.

“Şöyle ki iki ır ırlamağa yarar.” (76b/08).

1.2. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kelime Başında y Foneminin Düşmesi:

Türkiye Türkçesi ağızlarında *y* foneminin düşmesini incelerken ağız bölgelerinin belirlenmesinde Leyla Karahan'ın “Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması” eserindeki sınıflandırması dikkate alınacaktır. Karahan'a göre Anadolu ağızları batı grubu, kuzeydoğu grubu ve doğu grubu ağızları olmak üzere üçe ayrılmıştır:

1.2.1. Batı Grubu Ağızlarında Kelime Başında y Foneminin Düşmesi:

Batı grubu ağızlarını Adana, Adıyaman, Afyon, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bilecik, Bolu, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çankırı, Çorum, Denizli, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, Hatay, Isparta, İçel, İzmir, İzmit, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sakarya, Samsun, Sinop, Sivas, Tokat, Uşak, Yozgat ve Zonguldak ağızları oluşturmaktadır (Karahan, 2017: 3). Bu ağız bölgesinde 63 çalışma incelenmiş, 32 çalışmada *y* foneminin kelime başında kendisini koruduğu, 31 çalışmada ise sadece birkaç kelimedede kelime başında *y* foneminin düştüğü tespit edilmiştir. Bu veriler ve *y* foneminin kelime başında sadece birkaç kelimedede düşmesine bağlı kalarak, batı grubu ağızlarında kelime başında *y* foneminin karakteristik bir şekilde kendisini koruduğu söylenebilir.

1.2.1.1. Kelime Başında y Foneminin Düştüğü Batı Grubu Ağızları

Tokat Ağızı:

uğarı < yukarı (Demir, 2006: 119).

Sivas Ağzı:

uķarısı < yukarısı (Demir ve Şen, 2006: 124).

Manisa Ağzı:

ulaf < yulaf

okardan < yukarıdan (İlker, 2017: 186).

Kahramanmaraş Ağzı:

ücede < yücede

uldız < yıldız

sékiz_üz < sekiz yüz

ğara_üsük < kara yüzük (Erdem ve Kirik, 112).

Hatay Ağzı:

üce < yüce (Öztürk, 2009: 98).

Adıyaman-Gerger Ağzı:

inge < yenge

ilan < yılan

orđan < yorđan

ilek < yelek (Yeşilkaya, 2007: 69).

Aksaray ve Yöresi Ağızları:

ulaf < yulaf

üceden < yüceden (Doğan, 2012: 136).

Ankara İli Ağızları:

ūḥarı < yukarı

uqāqılā < yukarıkiler (Akca, 2012: 242).

Antalya-Elmalı ve Yöresi Ağızları:

etiştirdim < yetiştirdim (Çoban, 2012: 40).

Aydın ve Yöresi Ağızları:

ıldırım < yıldırım

ıldız < yıldız

ilan < yılan

oqara < yukarı (Yapıcı, 2013: 122).

Balıkesir İli Ağızları:

üsū < yüzüğü

ğaşî akasından < karşı yakasından

ni apcās < ne yapacağız (Mutlu, 2008: 143).

Balıkesir-Kepsut İlçesi ve Yöresi Ağızları:

ukarı < yukarı

ilekli < yelekli (Demiray, 2003: 87).

Çorum-İskilip ve Yöresi Ağızları:

ipranmış < yıpranmış (Abaz, 2004: 49).

Adıyaman İndere (Zey) Köyü Ağzı:

üksek < yüksek

Usup < Yusuf

üz < yüz (Bulduk, 2011: 49).

Isparta-Eğirdir ve Yöresi Ağızları:

ilan < yılan

inne < yigne (Elbir, 2011: 99).

İzmir-Bergama Merkez İlçe ve Köylerinde Yaşayan Yörüklerin Ağız İncelemesi:

ulaf < yulaf (Bozalan, 2008: 58).

Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri:

ilançık < yılancık

üz < yüz

doğuz_üz < dokuz yüz

ıldız < yıldız

ilan < yılan (Uysal, 2009: 109).

Karaman Ayrancı Yöresi Ağızları:

ilanıñ < yılanıñ

ihā- < yıka- (Yıldırım, 2007: 46).

Kırklareli İli Ağızları Söz Varlığı:

üz < yüz

üt- < yut-

ürek < yürek

üksel- < yüksel-

ün < yün

inge < yenge

ilan < yılan (Özkaya, 2013: 161-163-269-270-271).

Kırklareli Pınarhisar Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi:

ingeler < yengeler

sekiz üz < sekiz yüz (Demiray, 2008: 77).

Manisa Merkez Kuzeybatı Köylerinin Ağız Özellikleri:

üsük < yüzük

inge < yenge (Akyol, 2006: 87).

Manisa-Sarıgöl ve Yöresi Ağızları:

ilan < yılan

oğarı < yukarı

uğarı < yukarı

sabah_ıldızı < sabah yıldızı (Demir, 2012: 154).

Muğla-Yatağan İlçesi Ağızları:

ılaf < yulaf (Avcı, 2017: 40).

Ordu Ağzı:

uğarı < yukarı (Demir, 2001: 84).

Ordu-Aybastı Ağzı:

oğarı < yukarı (Aydın, 2002: 34).

Tekirdağ Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları:

emlik < yemlik

etiştimde < yetiştigimde

eter < yeter

ini < yeni

eltenmediler < yeltenmediler

üsekte < yüksekte

üzbaşı < yüzbaşı (Tosun, 2003: 93).

Yozgat ve Yöresi Ağızları:

üceden < yüceden (Kılıçer, 1998: 39).

Edirne İli Ağızları:

inge < yenge

uqarı < yukarı

etişti < yetişti

üssük < yüzük

etē < yeter (Kalay, 1998: 52).

Kırşehir ve Yöresi Ağızları:

ulaf < yulaf

úce < yüce

üç_üz < üç yüz (Günşen, 2000: 77).

Zonguldak-Bartın-Karabük İlleri Ağızları:

ürēm < yüreğim (Eren, 1997: 43).

Antalya ve Yöresi Ağızları:

oqârdan < yukarıdan

etiştım < yetiştım

eñgeye < yengeye

doğuz_üz < dokuz yüz (Erdem ve Bölük, 2012: 133).

1.2.1.2. Kelime Başında y Foneminin Korunduğu Batı Grubu Ağızları:

y fonemi batı grubu ağızlarından Muğla, Afyon, Antakya, Antalya-Korkuteli, Afyon-Şuhut, Balıkesir-Savaştepe Yörük Ağızları, Bilecik, Çankırı, Eskişehir İli Yörük Ağızları, Gaziantep-Oğuzeli, Giresun-Görele, Isparta-Eğirdir-Senirkent-Atabey İlçeleri, İzmir-Bergama Yöresi Tahtacı ve Çepni Ağızları, İzmir-Ödemiş-Kiraz-Beydağı İlçeleri Ağızları, Karaman, Kastamonu Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı, Kastamonu-Daday İlçesi, Kayseri-Develi, Kayseri-Yahyalı, Kilis Merkez ve Köyleri Ağızları, Kırıkkale, Kırklareli-Babaeski, Kırşehir-Kaman, Kütahya-Tavşanlı, Mersin-Anamur, Sakarya, Sivas-Şarkışla, Tokat-Reşadiye, Yozgat-Çayıralan, Yozgat-Yerköy, Bartın, Uşak ağızlarında kelime başında karakteristik bir biçimde korunmuştur.

1.2.2. Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında Kelime Başında y Foneminin Düşmesi:

Kuzeydoğu grubu ağızlarını Hopa, Borçka, Arhavi (Artvin), Rize ve Trabzon ağzıları oluşturmaktadır (Karahan, 2017: 2). Bu ağız bölgesinde kelime başında y foneminin birkaç kelime dışında korunduğu tespit edilmiştir.

1.2.2.1. Kelime Başında y Foneminin Düştüğü Kuzeydoğu Grubu Ağzıları:

Rize İli Ağzıları:

ika- < yıka-

ilan < yılan

ipran- < yıpran-

irmi < yirmi (Günay, 2003: 92).

1.2.2.2. Kelime Başında y Foneminin Korunduğu Kuzeydoğu Grubu Ağzıları:

Bu ağız bölgesinde Trabzon ve Artvin-Hopa-Borçka-Arhavi'de kelime başında y foneminin düştüğü herhangi bir örneğe rastlanmamıştır.

1.2.3. Doğu Grubu Ağzılarında Kelime Başında y Foneminin Düşmesi:

Doğu grubu ağzılarını Ağrı, Artvin merkez ile Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkari, Kars, Mardin, Siirt, Tunceli, Şanlıurfa (Birecik ve Halfeti hariç), Van ağzıları oluşturmaktadır (Karahan, 2017: 2). Karahan, doğu grubu ağzılarının özellikleri içerisinde bazı kelimelerde ön ses y ünsüzünün düştüğünü bölgenin genel bir özelliği olarak sunmaktadır (Karahan, 56). Azerbaycan Türkçesinde y foneminin dar-düz ünlülerden önce karakteristik bir biçimde düştüğü görülmektedir. Bu ses hadisesine Azerbaycan Türkçesine coğrafi olarak yakın olan bu bölgelerimizde de rastlanmaktadır. Bu ağız bölgesinde kelime başında y foneminin düşmesi ile ilgili 17 çalışma incelenmiş ve 16 çalışmada kelime başında y foneminin düştüğü örneklere rastlanmış, sadece 1 çalışmada kelime başında y foneminin düştüğü herhangi bir örneğe rastlanılamamıştır.

1.2.3.1. Kelime Başında y Foneminin Düştüğü Doğu Grubu Ağızları:

Kars İli Ağızları:

üz < yüz

üzüh < yüzük

üređim < yüreğim

uca < yüce

il < yıl

it- < yit-

igirmi < yirmi

Usuf < Yusuf

uharı < yukarı (Ercilasun, 2002: 135).

Artvin-Şavşat ve Yöresi Ağızları:

ilan < yılan (Polat, 2000: 58).

Elazığ-Sivrice Yöresi Ağızları:

üzü < yüzü

üklemiş < yüklemiş (Kaymaz, 1996: 77).

Erzurum İli Ağızları:

ilan < yılan

ıldırım < yıldırım

igit < yigit

it- < yit-

üreyh < yürek

üz < yüz

üzüyh < yüzük

üsgeyh < yüksek

üsgel- < yüksel-

ildiz < yıldız (Gemalmaz, 1993: 264).

Gümüşhane İli Şiran ve Köse İlçeleri Ağzları:

üzüğünü < yüzüğünü

üzüh < yüzük

uħarı < yukarı

oħarı < yukarı (Ünlü, 2015: 63).

Tunceli-Çemişgezek-Pertek ve Hozat Yöresi Ağzları:

ilan < yılan

igid < yiğit

iğadılar < yıkadılar

illardır < yıllardır

ürek < yürek

uti < yutuyor

ufça < yufka

ükliyem < yükleyeyim (Tosun, 1996: 110-111).

Van Gölü Havzası Ağızları:

ıldız < yıldız

üsgüg < yüksük

igid < yiğit

üri- < yürü-

ük < yük

īlan < yılan

üskel- < yüksel-

ēmek < yemek

uđari < yukarı

üva < yuva

üce < yüce

ürek < yürek

üsgek < yüksek

üzük < yüzük

ī- < ye-

ut- < yut-

üz < yüz

itir- < yitir-

il < yıl

elek < yelek

Usuf < Yusuf

Üssüp < Yusuf

udum < yudum (Gökçür, 2012: 171-172).

Van Gölü Kuzey Havzası Ağızları:

it- < yit-

üze < yüze

uvaya < yuvaya

ühledik < yükledik

üzük < yüzük

il < yıl

igit < yiğit

ilan < yılan

iđan- < yıkan-

ürek < yürek

uđarda < yukarıda

üşgel- < yüksel- (Gönen, 2003: 63).

Van-Merkez Ağzı:

üzüne < yüzüne

Ussup < Yusuf

üreg < yürek

itirip < yitirip

üzük < yüzük

igid < yiğit

udum < yudum

ilan < yılan (Gökçur, 2006: 70).

Şanlıurfa-Siverek Merkez Ağzı:

orğan < yorğan (Özçelik, 2009: 32).

Elazığ-Keban-Baskil-Ağın Yöresi Ağzları:

üsúf < Yusuf

igidim < yiğidim

ihamaz < yıkamaz

ük < yük

ilanı < yılanı (Buran, 1997: 56).

Kars-Arpaçay Köylerinden Derlemeler:

uhardan < yukarıdan

itirmişem < yitirmişim

üzüh < yüzük (Olca, Ercilasun ve Aslan, 1998: 17).

Erzincan ve Yöresi Ağzları:

oħarı < yukarı

üzük < üzzük < yüzük

üşgek < yüksek

igit < yiğit

üz < yüz

ükü < yükü

üregim < yüreğim (Sağır, 1995: 104).

Urfa Merkez Ağzı:

igit < yiğit

ilan < yılan

uda < yut-a

üregim < yüreğim

üzini < yüzünü

üzik < yüzük (Özçelik, 1997: 61-62).

Malatya İli Ağızları:

ürek < yürek

üzün < yüzün (Gülseren, 2000: 108).

Diyarbakır Ağzı:

ilan < yılan

itkin < yitkin

üregim < yüregim

üzün < yüzünü

üzüğünü < yüzüğünü (Erten, 1994: 18).

1.2.3.2. Kelime Başında y Foneminin Korunduğu Doğu Grubu Ağızları:

Doğu grubu ağızları ile ilgili yaptığımız araştırmada sadece Malatya-Akçadağ-Doğanşehir-Darende ağızları üzerine yapılan çalışmada kelime başında y foneminin düştüğü herhangi bir örneğe rastlanmamıştır.

1.3. Derleme Sözlüğü'nde Kelime Başında y Foneminin Düştüğü Kelimeler:

aba: Yaba (Hozat-Tunceli) (DS I, 2009: 5).

avuklu: Yavuklu (Zara-Sivas, Zile Köyleri-Tokat, Malatya) (DS I, 2009: 395).

etişmek: Yetişmek (Dinar-Afyon) (DS III, 2009: 1798).

etiştirmek: Yetiştirmek (Dinar-Afyon) (DS III, 2009: 1798).

ılaf: Yulaf (Yatağan-Muğla) (DS IV, 2009: 2465).

ılamaz : Yaramaz (Ermenek-Konya) (DS IV, 2009: 2465).

ılan: Yılan (Çal-Denizli, Şiran-Gümüşhane, Güneyce-Rize) (DS IV, 2009: 2465).

ıldırak: Parlak, yıldırak (Bozdoğan-Aydın) (DS IV, 2009: 2465).

ıldıramak: Ara sıra parlamak, yıldıramak (Uluborlu-Senirkent-Isparta, Yeşilova-Burdur, Acıpayam-Honaz ve köyleri-Denizli, Lapseki-Çanakkale, Divriği-Sivas,

Bor-Niğde, Ermenek- Konya, Anamur-Mersin-Mut-İçel, Fethiye-Muğla) (DS IV, 2009: 2465).

ıldırım: Yıldırım (Yeşilova-Burdur, Iğdır) (DS IV, 2009: 2466).

ıldız: Yıldız (Dinar-Afyon, Eğridir-Yalvaç-Senirkent-Isparta, Yeşilova-Bucak-Tefenni-Burdur, Acıpayam-Güney-Çivril-Denizli, Bozdoğan-Aydın, İzmir, Alaşehir-Manisa, Zile-Tokat, Şiran-Gümüşhane, Iğdır, Bor-Niğde, Ermenek-Konya, Mut ve köyleri-Gülнар-Mersin-İçel, Serik-Korkuteli-Akseki-Antalya) (DS IV, 2009: 2466-2467).

ılkı: At sürüsü, yılki (Emirdağ-Afyon, Aydın, Çorum, Adana, Sivrihisar-Eskişehir, Zile-Tokat, Pınarbaşı-Kayseri, Bozkır-Konya, Kaş-Antalya, Edirne) (DS IV, 2009: 2473).

ır: Türkü, şarkı, yır (Keskin-Ankara, Konya) (DS IV, 2009: 2481).

irak [ıraḥ, irağ, irah, irak]: Uzak, yırak (Dinar-Bolvadin-Afyon, Eğridir ve köyleri-Isparta, Çal-Tavas-Denizli, Bozdoğan-Aydın, Bornova-Ödemiş-Torbalı-İzmir, Eskişehir, Bolu, Safranbolu-Zonguldak, Araç-Daday-Kastamonu, Çankırı, İskilip-Çorum, Boyabat-Sinop, Havza-Samsun, Amasya, Akkuş-Ordu, Şebinkarahisar-Giresun, Bayburt, Kelkit-Gümüşhane, Şavşat-Artvin, Refahiye-Erzincan, Kilis, Kahramanmaraş, Koyulhisar, Divriği-Sivas, Bala-Polatlı-Haymana-Ankara, Kırşehir, Avanos-Nevşehir, Kayseri, Niğde, Konya, Osmaniye, Mersin-Tarsus-Mut ve köyleri-İçel, Akseki-Kaş-Antalya, Milas-Muğla, Edirne, Kırklareli, Iğdır, Gemerk-Sivas, Sarıkamış-Kars, Uluborlu-Isparta, Şanlıurfa) (DS IV, 2009: 2481-2482).

ırlamak: Şarkı, türkü söylemek (Bornova-İzmir, Lapseki-Çanakale, Çerkeş-Çorum, Ladik-Samsun, Merzifon ve köyleri-Amasya, Trabzon, Gaziantep,

Kahramanmaraş, Antakya-Hatay, Keskin-Ankara, Ürgüp-Nevşehir, Tarsus-İçel) (DS IV, 2009: 2488).

igid: Yiğit (Ahıska-Kars) (DS IV, 2009: 2509).

igirmi: Yirmi (Ahıska-Kars) (DS IV, 2009: 2509).

ikanmak: Yıkanmak (Rize ve çevresi) (DS IV, 2009: 2515).

il: Yıl (Kars) (DS IV, 2009: 2518).

ilan: Yılan (Gelendost-Isparta, Güney-Acıpayam-Denizli, Iğdır, Van, Bitlis, Mersin-Silifke-İçel, Serik-Antalya) (DS IV, 2009: 2518).

ilancık: Çıbana benzer bir yara, yılcık (Çivril-Denizli, Serik-Antalya) (DS IV, 2009: 2518).

ilängeç [ilengeç, illengeç]: Yengeç (Orhangazi-Bursa, Bitlis, Diyarbakır, Akseki-Antalya, Çal-Honaz-Denizli, Gaziantep, Afşin-Kahramanmaraş, Kilis) (DS IV, 2009: 2519).

inge: Yenge (Balıkesir, Biga-Çanakale, Çarşamba-Samsun, Ünye-Ordu, Lüleburgaz-Kırklareli, Saray-Tekirdağ, Selanik-Yunanistan) (DS IV, 2009: 2543).

itik: Yitik, kayıp (Çarşamba-Samsun, Yusufeli-Artvin, Iğdır, Erciş-Van, Ahlat-Bitlis, Harput-Elazığ, Şanlıurfa) (DS IV, 2009: 2569).

itirmek: Kaybetmek, yitirmek (Burhaniye-Balıkesir, Bayramiç-Çanakale, Bursa, Şiran-Gümüşhane, Yusufeli-Artvin, Iğdır, Kars ve köyleri, Erzurum, Erciş-Van, Ahlat-Bitlis, Harput-Elazığ, Şanlıurfa, Divriği-Sivas, Edirne) (DS IV, 2009: 2570).

iyit: Yiğit, delikanlı (Iğdır) (DS IV, 2009: 2575).

iv: Yol veya tarla kenarlarında olan doğal setler, yiv (Ağın-Keban-Elazığ, Ulubey-Ordu, Trabzon, Kelkit-Gümüşhane, Rize, Şavşat-Artvin, Iğdır) (DS IV, 2009: 2571).

uca: Yüce (Erciş-Van) (DS VI, 2009: 4057).

ucalmak: Yücelmek (Afşin-Kahramanmaraş) (DS VI, 2009: 4021).

ucaltmak: Yüceltmek (Afşin-Kahramanmaraş) (DS VI, 2009: 4021).

udulmak: Ütölmek (DS VI, 2009: 4026).

uduzmak: Ütölmek (DS VI, 2009: 4026).

uğarı: Yukarı, yukarıya (Ahıska-Kars) (DS VI, 2009: 4033).

ulaf: Yulaf (Çal-Denizli, Kadınhanı-Konya) (DS VI, 2009: 4033).

utuzmak: Ütölmek (DS VI, 2009: 4048).

üce: Yüce (Afşin ve köyleri-Kahramanmaraş, Kilis, Nizip-Gaziantep, Divriği-Gemerek-Sivas, Pınarbaşı-Kayseri, Bor-Niğde) (DS VI, 2009: 4057).

üdülmek: Ütölmek (DS VI, 2009: 4059).

üđlemek: Yükleme (Ahıska-Kars) (DS VI, 2009: 4064).

ük: Yü (Ahıska-Kars, Erciş-Van) (DS VI, 2009: 4064).

üreh [ürek]: Yürek (Iğdır, Ahıska-Kars, Elazığ) (DS VI, 2009: 4070).

üskek [üsgek]: Yüksek (Havza-Samsun, Gümüşhane, Ahıska-Kars, Erzurum, Bitlis, Kilis, Kahramanmaraş, Erciş-Van) (DS VI, 2009: 4075).

üsküf: Yüksük (Şavşat-Ardanuç-Artvin, Erzurum, Ağın-Elazığ, Şanlıurfa, Koyulhisar-Sivas) (DS VI, 2009: 4075).

ütmek [udmak, utmak, utmek, ütelemek]: Oyunda, kumarda kazanmak (Eğridir ve köyleri-Isparta, Burdur, Çivril-Çan-Tavas-Denizli, Bozdoğan-Aydın, Ödemiş-İzmir, Alaşehir-Manisa, Bursa, Tavşanlı-Kütahya, Bozüyük-Bilecik, Tokat, Düzce, Daday-Kastamonu, Kurşunlu-Çankırı, Sinop, Alaçam-Samsun, Ünye-Ordu, Görele-Giresun, Gemerek-Koyulhisar-Şarkışla-Sivas, Yozgat, Pınarbaşı-Kayseri, Bor-Ulukışla-Niğde, Ermenek-Konya, Adana, Mut köyleri-İçel, Alanya-Antalya, Bodrum-Milas-Muğla, Lüleburgaz-Kırklareli, Varna-Bulgaristan) (DS VI, 2009: 4081).

ütülmek [uddurmak, udulmak, uduzmak, utulmak, utuzmak, üdülmek, üttürmek, ütürmek, ütüzmek]: Oyunda, kumarda yitirmek (Eğridir-Isparta, Burdur, Çivril-Çal-Denizli, Bozdoğan-Kuşadası-Aydın, Foça-İzmir, Alaşehir-Manisa, Mudanya-Bursa, Zile-Tokat, Eskişehir, Düzce, Daday-Kastamonu, Kurşunlu-Çankırı, İskilip-Çorum, Sinop, Merzifon-Amasya, Divriği-Koyulhisar-Şarkışla-Sivas, Bor-Niğde, Ermenek-Konya, Mut köyleri-Silifke-Mersin-İçel, Lüleburgaz-Kırklareli, Varna-Bulgaristan, Ayaş-Ankara, Erciş-Van, Lice-Diyarbakır, Ağın-Elazığ, Birecik-Şanlıurfa, Nizip-Gaziantep, Afşin-Kahramanmaraş, Kayseri, Nevşehir, Adana, Samsun, Milas-Muğla) (DS VI, 2009: 4083).

üz: Yüz (Ahıska-Kars, Erciş-Van) (DS VI, 2009: 4086).

üzbar olmak: Yüz yüze gelmek, yüzleşmek (Erciş-Van, Ağın-Elazığ, Şanlıurfa) (DS VI, 2009: 4086).

üzbeüz: Yüz yüze, yüzüne karşı (Erciş-Van) (DS VI, 2009: 4086).

üzmek: Yüzmek (Erzincan) (DS VI, 2009: 4087).

üzüh [üzük]: Yüzük (Hozat-Tunceli, Erciş-Van, Ahıska-Kars) (DS VI, 2009: 4088).

y fonemi yarı ünlü bir fonemdir. Dolayısıyla, kelime başında kullanıldığında kelimeye sonradan mı eklendiği yoksa söz konusu kelime, kelimenin ilk ortaya çıkışından bu yana mı var olduğu ortaya konulmalıdır. Bu ses hadisesi ile ilgili Gülsevin, y fonemi ile başlayan kelimelerin karşılıklarının yaşayan lehçelerde aranması gerektiğini savunmaktadır. y foneminin yaşayan lehçelerde kelime başında “y-, c-, ç-, j-, d-, z-, s-” sesleriyle karşılandığını ve bu kelimelerde böyle bir ses değişikliği varsa kelimenin ilk hâlinin y’li kullanım olduğunu ifade etmektedir (Gülsevin, 2005: 208-209).

Bu konudaki görüşümüz şudur: Kelime başında y foneminin düşüp düşmediğini tespit etmek için ilk bakılması gereken, söz konusu kelimenin ilk kullanım şeklidir. Türkiye Türkçesinde kullanılan bir kelimenin Eski Türkçeden bugüne nasıl bir farklılaşma gösterdiğini ortaya koyarak kelimenin doğru şeklini tespit etmek mümkündür. Bununla birlikte, kelimenin tarihî lehçelerdeki karşılıkları ve ses değişikliğine uğramışsa bile yaşayan lehçelerdeki kullanımları da kelime hakkında bize yol gösterecektir. Bu çalışmada, Kâbûs-nâme, Türkiye Türkçesi ağzları ve Derleme Sözlüğü’nde kelime başında y foneminin düştüğü kelimeleri tespit ettik. Bu kelimelerden hangilerinin kelime başında y’li kullanıldığını; hangilerinin y’siz kullanıldığını ortaya çıkarmak için tespit ettiğimiz kelimelerin tarihî lehçelerdeki karşılıklarına başvurduk. Gülsevin’in ortaya koyduğu yöntemle bağlı kalarak da yine bu kelimelerin yaşayan lehçelerimizden Kırgızca, Kazakça ve Özbekçedeki kullanımlarına yer verdik.

Yaptığımız inceleme neticesinde Kâbûs-nâme, Türkiye Türkçesi ağzları ve Derleme Sözlüğü’nde tespit ettiğimiz kelime başında y foneminin düştüğü Türkçe kelimeler şunlardır:

Tablo 1: Kelime Başında y Foneminin Düştüğü Kelimelerin Tarihî Lehçelerde ve Bazı Yaşayan Lehçelerdeki Karşılıkları

Kelime	Orh. T.	Es. Uyg. Türkçesi	DLT	Karahan	Harezmi	Kıpçak	Çağatay	Kırgız	Kazak	Özbek
em	-	yim	yīm yem	yām	yēm yim	yem yim	yēm yim	jem	jem	yem
etiş-	yet-	yitmäk	yetiş-	yetiş-	yetiş- yitiş-	yetiş- yitiş-	yetiş- yitiş-	jetüü	jetw	yetmoq yetishmoq
ılan	yılan	yılan	yılan	yılan	yılan	yılan ılan cılan	yılan ılan ılan	jılan	jılan	ilon
ıldır- ıldırak	-	-	-	yıldra- yıldırık	yıldıra- yıldırık	yıldıra- yıldırık	-	jaltıroo	jaltıraw	yaltiramoq
ıldırım	-	-	-	-	yıldırım	yıldırım ıldırım	yıldırım ıldırım	-	jay	-
ıldız	yıldız	yıldız	yıldız yulduz	yıldız	yılduz	yılduz	yıldız	jıldız	jıldız	yulduz
ilkı	yılkı	yılkı	yılkı	yılkı	yılkı	yılkı ilkı	yılkı ilkı	-	jılkı	yılqi

ır	-	yır	yır	yır	ır	ır	ır	ır	jır	-
ırak	ırak	yırak ırak	yırak	yırak	yırak	yırak	yırak	ıraak	jıraq	yiroq
igirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	jıyırma	jiirma	yigirma
igit	yigit	yigit	yigit	yigit	yigit	yigit	yigit	baatır	jigit	yigit
igirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	yigirmi	jıyırma	jiirma	yigirma
il	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl	yıl ıl cıl	yıl ıl il	jıl	jıl	yıl
inge	-	yängä	yenge	yenge	yenge	yenge yenge	yenge	jeñe	jeñge	yanga
ini	yime yana	yinä	yime yana	yime	yime	yine yene	yine yene	jana	jañadan	yana
inne	-	yignä	yigne yinçe	yignä	yigne igne	yigne igne	yigne igne	iyne	ïne	igna
itir-	yitür-	yitürmək	yitür-	yitür-	yitür- yitir-	yitür- yitir-	yitür- itür-	jogotuu	joğaltw	yo'qotmoq
ufka	yuyka	-	yubka yuwka	yufka yuwka	yufka yuwka	yufka yupka	yufka yubka	juka	juqa	yupqa

uqarı	yokaru	yoqaru	yokaru	yuqaru	yuqaru	yuqarı	yuqarı	jogoru	joğarı	yuqori
ük	yük	yük	yük	yük	yük	yük	yük	jük	jük	yuk
üksek	-	yüksäk	yüksek	yüksäk	yüksek	yüksek	yüksek	biyik	biik	yuksak
ün	-	yüng	-	yün	yün	yün	yüñ	jün	jün	jun
ürek	yüräk	yüräk	yürek	yüräk	yürek	yürek	yürek	jürök	jürek	yurak
üri-	yori-	yürümäk	yori-	yori-	yüri-	yüri-	yürü-	jürüü	jürw	yurmoq
üz	yüz	yüz	yüz	yüz	yüz	yüz	yüz	jüz	jüz	yuz
üzük	-	-	yüzük	yüzük	yüzük	yüzük	yüzük	şakek	jüzik	uzuk

SONUÇ

Kelime başında y foneminin kullanımı ile ilgili yaptığımız bu çalışmada Kâbûs-nâme, Türkiye Türkçesi ağızları ve/veya Derleme Sözlüğü'nde olan 26 kelime tespit edilmiştir. Bu kelimelerle ilgili olarak;

“*yiğit, yigirmi, yıldız, yıldır- / yıldırak, yenge, yitir-, yufka, yukarı, yüz, yüzük, yürek, yük, yün, yine, yetiş-, yem*” kelimeleri hem Türkçenin tarihî lehçelerinde hem de yaşayan Kırgızca, Kazakça ve Özbekçe lehçelerinde kelime başında genellikle *y-* veya *j-* fonemleri olmak üzere belli bir ünsüz ile kullanılmışlardır. Dolayısıyla, bu kelimelerin kelime başında *y*’li kullanımlarının doğru olduğunu ve Kâbûs-nâme, Türkiye Türkçesi ağzları ve Derleme Sözlüğü’nde kelime başında *y*’siz kullanılmalarının kelime başında *y* foneminin düştüğü birer ünsüz düşmesi hadisesi olduğu kanaatini oluşturmaktadır.

“*yıl, yılan, yıldırım ve yılkı*” kelimeleri sadece Kıpçak ve Çağatay Türkçesinde; “*yitir-* ve *yüksek*” kelimeleri sadece Çağatay Türkçesinde; “*yürü-*” kelimesi sadece Harezmi-Altınordu Türkçesinde tek bir kullanımlarında kelime başında *y*’siz; diğer kullanımlarında *y*’li olduklarından ve yine bu kelimelerin Türkçenin diğer tarihî lehçeleri ve yaşayan Kırgızca, Kazakça ve Özbekçe lehçelerinde belli bir ünsüzle kullanılmalarından ötürü bu kelimelerin de kelime başında *y*’li kullanımlarının doğru olduğu, *y*’siz kullanılan yerlerde birer ünsüz düşmesi hadisesi olduğu söylenebilir.

“*ır*” kelimesi ilk defa Uygur Türkçesinde kullanılan bir kelimedir. Her ne kadar bu kelime Harezmi-Altınordu, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi tarihî lehçeleriyle Kırgızcadaki “*ır*” şeklinde kullanılsa da kelimenin ilk kullanımının “*yır*” şeklinde olması ve Kazakçada “*jır*” olarak kullanılması bu kelimenin de doğru kullanımının “*yır*” olduğunu ve “*ır*” kullanımında kelime başında *y* foneminin düştüğü kanaatini oluşturmaktadır.

“*inne*” kelimesi ilk defa Uygurca döneminde “*yignä*” şeklinde kullanılmıştır. Kelime, DLT ve Karahanlı, Harezmi-Altınordu, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde “*yignä / yigne / yiğne*” şeklinde kullanılmıştır. Aynı kelimeye, tarihî lehçelerden Harezmi-Altınordu, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde “*igne*” ve yaşayan lehçelerden Kırgızcadaki “*iyne*”, Kazakçada “*ine*” ve Özbekçede “*igna*” şekillerinde

de rastlanmaktadır. Fakat bu kelimenin ilk kullanımının “*yignä*” olması kelimenin kelime başında *y*’li kullanımının doğru olduğunu ve “*inne, igne, iyne, ine, igna*” kullanımlarında kelime başında *y* foneminin düştüğü kanaatini oluşturmaktadır.

“*ıraq*” kelimesi, “*ıraq*” şeklinde ilk defa Köktürkçe döneminde kullanılmıştır. Kelime, DLT ile birlikte Uygur, Karahanlı, Harezmi-Altınordu ve Kıpçak Türkçesi tarihî lehçelerinde “*yıraq*”, Kazakçada “*jıraq*” ve Özbekçede “*yıraq*” şeklinde kelime başında belli bir ünsüz ile kullanılmıştır. Kelimenin ilk kullanımın “*ıraq*” olması ve Uygur, Karahanlı, Harezmi-Altınordu, Kıpçak ve Çağatay Türkçelerinde “*ıraq*” şeklinde kullanımının da bulunması ve Kırgızcada da “*ıraq*” şeklinde kullanılması bu kelimenin doğru kullanımının “*ıraq*” olduğunu ve “*yıraq*” kullanımında kelime başında *y* foneminin türediği kanaatini oluşturmaktadır.

KISALTMALAR

DLT	Dîvânu Lugâti’t-Türk
DS	Derleme Sözlüğü
Es. Uyg.	Eski Uygur
Orh. T.	Orhun Türkçesi
vb.	Ve benzeri

KAYNAKÇA

- Abaz, A. (2004). *Çorum-İskilip ve Yöresi Ağzları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Acar, E. (2008). *Kastamonu Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

- Acer, F. (2003). *Yerköy ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Akar, A. (2013). *Muğla ve yöresi ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akca, H. (2012). *Ankara ili ağızları*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Aksoy , Ö. A., Dilçin, C., Vardarlı, E. ve Cankoçak, G. A. (2009). *Derleme sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. ve Dilçin, D. (2009). *Tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyol, S. (2006). *Manisa Merkez Kuzeybatı Köylerinin Ağız Özellikleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Atay, A. (1993). *Develi ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Atmaca, E. (2017). *Antalya-Korkuteli ilçesi ve yöresi ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Avcı, Ş. A. (2017). *Yatağan İlçesi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Aydın, M. (2002). *Aybastı ağızı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aydoğdu, Ö. (2011). *Çankırı İli ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Banguoğlu, T. (2000). *Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Başer, E. (2014). *Kırıkkale İli Ağızları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Boz, E. (2006). *Afyonkarahisar merkez ağızı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bozalan, H. (2008). *Bergama Merkez İlçe ve Köylerinde Yaşayan Yörüklerin Ağız İncelemesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Bulduk, T. B. (2011). *Adıyaman İndere (Zey) Köyü Ağızı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Bulut, S. (2018). *Gümüşhane ili ve yöresi ağızları söz varlığı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Buran, A. (1997). *Keban, Baskil ve Ağın yöresi ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1994). *Anadolu ağızlarından toplamalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1994). *Kuzeydoğu illerimiz ağızlarından toplamalar (Ordu, Giresun, Trabzon, Rize ve Yöresi ağızları)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1995). *Anadolu illeri ağızlarından derlemeler (Van, Bitlis, Karaköse, Eskişehir, Bolu ve Zonguldak illeri ağızları)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (1995). *Doğu illerimiz ağızlarından toplamalar (Kars, Erzurum, Çoruh ilbaylıkları ağızları)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Caferoğlu, A. (1995). *Güneydoğu illerimiz ağızlarından toplamalar (Malatya, Elazığ, Tunceli, Gaziantep ve Maraş vilayetleri ağızları)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Caferoğlu, A. (1995). *Orta Anadolu ağızlarından derlemeler (Niğde, Kayseri, Kırşehir, Yozgat, Ankara Vilayetleri ile Afşar, Saçıkarcılı ve Karakoyunlu Uruklarının ağızları)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Caferoğlu, A. (2015). *Eski Uygur Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Çakır, A. (2018). *İzmir İli Ödemiş-Kiraz-Beydağı İlçesi Ağızları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çoban, E. K. (2012). *Elmalı ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Daban, E. B. (2015). *Daday İlçesi Ağızı (Kastamonu İli)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kıbrıs-Gazimağusa.

Dağcı, Y. (2012). *Yahyalı (Kayseri) ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Demir, İ. (2012). *Sarıgöl ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Demir, N. (2001). *Ordu ili ve yöresi ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Demir, N. (2006). *Tokat ili ve yöresi ağızları*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Demir, N. (2006). *Trabzon ve yöresi ağızları*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Demir, N. ve Şen, Ü. (2006). *Sivas ili ve yöresi ağızları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Demiray, E. (2003). *Kepsut İlçesi ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Demiray, G. (2008). *Kırklareli Pınarhisar Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Deny, J. (2013). *Türk dili gramerinin temel kuralları*. Ankara: Türk Dil Kurum Yayınları.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doğan, D. M. (2001). *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Doğan, M. (2012). *Aksaray ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Eckmann, J. (2017). *Çağatayca el kitabı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Elbir, D. (2011). *Eğirdir ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Eraslan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2002). *Kars ili ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2018). *Dîvânu Lugâti't-Türk*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Erdem, M. D. ve Bölük, R. (2012). *Antalya ve yöresi ağızları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erdem, M. D. ve Kirik, E. (2011). *Kahramanmaraş ve yöresi ağızları*. Kahramanmaraş: Öncü Basımevi.
- Erdem, M. D., Kirik, E., Üst, S. ve Dağdelen, G. (2009). Türkoğlu Ağızı (Kahramanmaraş Ağızları-I). *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 Issue 8*, 2522-2565. doi:10.7827/TurkishStudies.1056
- Erdoğan, F. (2007). *Şuhut ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Eren, M. E. (1997). *Zonguldak-Bartın-Karabük iller ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (1999). *Orhun abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergin, M. (2003). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım / Yayım / Tanıtım.
- Erten, M. (1994). *Diyarbakır ağızı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gabain, A. V. (2000). *Eski Türkçenin grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gemalmaz, E. (1995). *Erzurum ili ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gökçur, E. (2006). *Van ve Merkez Köyleri Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Gökçur, E. (2012). *Van Gölü Havzası Ağızları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- Gönen, M. E. (2003). *Van Gölü Kuzey Havzası Ağızları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Gül, R. (1993). *Kilis Merkez ve Köyleri Ağızları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve yöresi ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülensoy, T. ve Buran, A. (1994). *Elazığ yöresi ağızlarından derlemeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülseren, C. (2000). *Malatya ili ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2002). *Uşak ili ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2005). "Ağız Araştırmalarımızda Yaygınlaşmış Yanlışlıklar "üzüm / yüzüm; öllük / höllük" türeme mi düşme mi?" *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 207-213.
- Günay, T. (2003). *Rize ili ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güneş, İ. T. (2009). *Savaştepe Yöresi Yörük Ağızlarının İncelenmesi ve Türkçenin Gelişip Zenginleşmesine Katkıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Günşen, A. (2000). *Kırşehir ve yöresi ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hünerli, B. (2006). *Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

İlker, A. (2017). *Manisa ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kalay, E. (1998). *Edirne ili ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karahan, L. (2017). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kaymaz, M. (1996). *Sivrice Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Kazakça Sözlük Pamukkale Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları. (2018, Kasım 9). Pamukkale Üniversitesi Web Sitesi: <http://ctle.pau.edu.tr/kztr/> adresinden alındı

Kılıçer, İ. (1998). *Yozgat ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Kırgızca Sözlük Pamukkale Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları. (2018, Kasım 9). Pamukkale Üniversitesi Web Sitesi: <http://ctle.pau.edu.tr/kgtr/> adresinden alındı

Koca, S. (2015). *Görece ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Koraş, H. (1992). *Karaman ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Korkmaz, Z. (1994). *Bartın ve yöresi ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Korkmaz, Z. (1994). *Güney-Batı Anadolu ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2007). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmazıyğit, A. (2010). *Çayıralan ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kök, A. (1995). *Oğuzeli ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Mutlu, H. K. (2008). *Balıkesir İli Ağızları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nakib, B. (2004). *Antakya ağızı*. Antakya: Color Ofset Ltd. Şti.
- Nas, G. E. (2014). *Anamur ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Olçay, S. (1995). *Doğu Trakya yerli ağızı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Olçay, S., Ercilasun, A. B. ve Aslan, E. (1998). *Arpaçay köylerinden derlemeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öçalan, M. (2004). *Sakarya İli Ağızları*. Yayımlanmamış doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Özbekçe Sözlük Pamukkale Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları. (2018, Kasım 9). Pamukkale Üniversitesi Web Sitesi: <http://ctle.pau.edu.tr/uztr/> adresinden alındı
- Özçelik, S. (1997). *Urfa merkez ağızı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Özçelik, S. ve Boz, E. (2009). *Siverek merkez ağızı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özden, M. (2009). *Bilecik İli Ağız İncelemesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özışık, S. (2007). *Muğla İli Ağızlarının Türkmen Türkçesi Ağızlarıyla Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özkaya, H. (2013). *Kırklareli İli Ağızları Söz Varlığı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Öztürk, J. (2009). *Hatay ağızı*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Parlatır, İ., Gözaydın, N. ve Zülfikar, H. (1998). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Polat, F. (2000). *Şavşat ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Sağır, M. (1995). *Erzincan ve yöresi ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Serebrennikov, B. ve Gadjeva, N. (2011). *Türk yazı dillerinin tarihi grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Sert, G. (2015). *Eskişehir İli Yörük Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Sinan, A. T. (1992). *Akçadağ, Doğanşehir ve Darende Ağızları*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

- Taş, P. (2006). *Şarkışla ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Tayşi, M. (2007). *Tavşanlı ve Yöresi Ağız İncelemesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Tekin, F. (1994). *Kaman ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Tekin, T. (2000). *Orhon Türkçesi grameri*. Ankara: Sanat Kitabevi.
- Telli, B. (2018). Yer Adları Üzerine Bir değerlendirme: Adıyaman İli Gölbaşı İlçesi Örneği, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 507-526.
- Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Toparlı, R., Vural, H. ve Karaatlı, R. (2014). *Kıpçak Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tosun, İ. (1996). *Çemişgezek, Pertek ve Hozat Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Tosun, İ. (2003). *Tekirdağ Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Uysal, İ. N. (2009). *Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Ünal, E. (2010). *Reşadiye ve Yöresi Ağızları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Ünlü, E. (2015). *Gümüşhane İli Şiran ve Köse İlçeleri Ağızları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Ünlü, S. (2012). *Harezm-Altınordu Türkçesi sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Ünlü, S. (2012). *Karahanlı Türkçesi sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi sözlüğü*. Konya: Eğitim Kitabevi.
- Veşmgir, K. B. (2016). *Kâbûs-nâme*. (E. Doğan, Dü., ve Ş. S.-d. Mustafa, Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yapıcı, A. İ. (2013). *Aydın Ve Yöresi Ağızları*. Yayınlanmamış doktora tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Yaylağan, N. (2010). *Isparta'nın Eğirdir, Senirkent ve Atabey İlçelerinin Ağız Özelliklerinin Tespiti ve Türkçe Eğitimi Bakımından Önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yeşilkaya, M. (2007). *Adıyaman-Gerger Ağızı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Yıldırım, K. D. (2013). *Bergama Yöresi Tahtacı ve Çepni Ağızları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Yıldırım, Ü. (2007). *Ayrancı (Karaman) Yöresi Ağızları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

EXTENDED ABSTRACT

Sound is the smallest pattern that forms the language. When the sounds come together they create a syllable and when syllables combine they create the words. Phonetic changes, omissions or epenthesis can occur at the beginning, middle or at the end of the word. This situation may cause the words to be said differently and may be written differently over time.

Turkish is one of the languages in which sound changes, omissions and intrusions occur. Because Turkish is one of the rare languages in terms of its history, which is rooted in very large geographies. This spread and the inherent nature of language, being a living entity, has been the basis for the differentiation of the language characteristics of Turkish.

The fact that the omission of “y” phoneme at the beginning of the word is one of the important sound events encountered in Turkish from the old Turkish to the present. Turkey Turkish dialects, constitutes the final link of Oğuzcan in the historical development and structure of oral language in terms of this basic premise is the Old Anatolian Turkish. In this study, Kâbûs-nâme which is a work of Old Anatolian Turkish period will be taken as a sample in order to reveal a sound event also observed in the Turkey Turkish dialects. The equivalents of the words that we have identified in this work and the ones we had identified in the Glossary Compilation will be presented besides their usage in the living dialects of Kyrgyz, Kazakh and Uzbek will be given. The words which are used with -y phoneme at the beginning of the word in our standard language and the words which are used without -y phoneme in Glossary Compilation and Kâbûs-nâme will be taken as basis in the study. The first usage of these words will be referred, and thus, whether the phoneme is omitted or derived will be emphasized.

The -y phoneme is one the primary sound of Turkish and it is one of the 6 consonant that can form a word with b-,ç-,k-,s-,t- sounds. Gabain indicates that the b,ç,t,k, and k, m (rare), n(less frequent), s and y consonants can be found as initial phoneme in Old Turkish(Gabain, 2000: 38). In the texts of the Köktürk and Uighur period, the -y phoneme is seen firmly at the beginning of the word: The -y phoneme has been used in different ways in the historical dialects of Turkish. In some dialects, the -y phoneme of the word has changed (y> c = Kyrgyz, Kazan Tatar Y> j = Kazan and Karakalpak languages; y> ç = Hakas, Tuva, Şor languages etc.); has maintained its presence and in some dialects (Turkey Turkish, Gagauz, Uzbek, Nogai, Turkmen, etc.). The situation of -y phoneme in Azerbaijan Turkish is different and it is seen that the -y phoneme at the beginning of the word is omitted next to the closed vowel: “il” in Azeri Turkish but “yıl” in Turkey Turkish, “yıl” in Tatar and “yıl” in Kumuk etc. ilan in Azeri Turkish but yılan” in Turkey Turkish, yılan in Kumuk, yılan in Noghai etc. ürek in Azeri Turkish but yürek in Turkey Turkish, yörek in Tatar, yürek in Kumuk etc. üzük in Azeri Turkish but yüzük in Turkey Turkish (Serebrennikov ve Gadjieva, 2011: 61). This sound event of Azeri Turkish can be found commonly in the eaastern group Turkish dialects due to the geographic proximity with Azerbaijan.

In this study regarding the use of -y phoneme at the beginning of the word, we have identified 26 words in Kâbûs-nâme and/or in the Glossary Compilation of Turkey Turkish dialects. Regarding these words;

The words “yiğit, yigirmi, yıldız, yıldır- / yıldırak, yenge, yitir-, yufka, yukarı, yüz, yüzük, yürek, yük, yün, yine, yetiş-, yem” used both in the historical dialects of Turkish and in the Kyrgyz, Kazakh and Uzbek dialects, with a vowel, usually y- or j-phonemes. Thus, the usage of these words with -y phoneme as an initial sound is found to be correct; and their usage without -y phoneme as initial sound of

the word in Kâbûs-nâme and Glossary Compilation of Turkey Turkish Dialects form an opinion about an event of consonant deletion.

The words of “*yıl, yılan, yıldırım ve yılki*” are only in Kipchak and Cagatay Turkish; “*yitir- and yüksek*” words are only in Cagatay Turkish; the word of “*yürü-*” is only in *Kh warezm and Goldenhorde* Turkish are found without –y phoneme as the initial letter of the word and found with –y phoneme in their other usages and since the other historical dialects of Turkish and living dialects of in Kyrgyz, Kazakh and Uzbek dialects are used with a certain consonant, it can be said that these words are correct in terms of their usage with –y phoneme and that there is an event of consonant deletion in places where they are used without –y phoneme.

“*ır*” word has been used for the first time in Uighur Turkish. Although this word has been used as “*ır*” in *Khwarezm and Goldenhorde*, Kipchak and Cagatay Turkish and Kyrgyz the primary use of the word as “*yır*” and “*jır*” in Kazakh made us think that the correct use of the word is “*yır*” and “*ır*” is consonant deletion of the –y phoneme.

The word of “*inne*” is used as “*yignä*” for the first time in Uighur period. The word is used as “*yignä / yigne / yigne*” in DLT, and Karakhanid, *Khwarezm and Goldenhorde*, Kipchak and Cagatay Turkish. The same word is seen as “*igne*” in *Khwarezm and Goldenhorde*, Kipchak and Cagatay Turkish, as “*iyne*” in Kyrgyz; as “*ine*” in Kazakh and as “*igna*” in Uzbek dialects. The first use of the word as “*yignä*” with –y phoneme as the initial letter shows us that this usage is the correct one and the other usages as “*inne, igne, iyne, ine, igna*” are the samples of consonant deletion of the –y phoneme.

The word of “*ırak*” used for the first time as it is in the period of Kopturkish. The word is used in DLT together with Uighur, Karakhanid, *Khwarezm and*

Goldenhorde and Kipchak dialects as “yırak”, as “jıraq” in Kazakh and as “yiroq” in Uzbek dialects with a certain consonant. Since the first usage of the word is “ıraq” and its usage in Uighur, Karakhanid, Khwarezm and Goldenhorde and Kipchak and Cagatay dialects as “ıraq” together with its use as “ıraak” in Kyrgyz; made us form an opinion that the correct use of the word is “ıraq” and the “yırak” form of the word is the derived version with –y phoneme at the beginning of the word.